

سخن ماه

گفتاری درباره:

گرفتاری رفتاری اقتصاد ایران و لایحه‌های بودجه سالانه کل کشور

دکتر امیر هوشنگ امینی

اشاره:

به نظر می‌رسد به حکم علم باید یادآور شد که گرفتاری یا معضل اصلی و اساسی اقتصاد کشور و به تبع آن تهیه و تدوین لایحه‌های بودجه سالانه کل کشور بیش از آنکه مقوله‌ای اداری باشد، صرف‌نظر از حاکمیت اقتصاد متمرکز دولتی که حاصل آن فارغ از هر گونه مقدمه‌چینی و بحث و گفتگوی زائد بر همگان آشکار است، از زمانی آغاز و رو به رشد نهاد که دولت برای تامین کسری بودجه سالانه کل کشور ۳۰ درصد از وجوه حاصل از فروش نفت خام را به عنوان درآمد به این امر تخصیص داد که همچنان به گونه‌ای غیرقابل‌تصور ادامه و رو به رشد دارد. راستینه‌ای که از جمله عمده عوامل ایجاد کاستی و ناکارایی نظام مالیاتی کشور شده است، بی‌آنکه در عمل با مخالفتی جدی روبرو شده باشد، تا جایی که این روزها با وجود تذکر و تاکید بسیار، کمتر

مسوول، دست اندرکار فعالیتهای اقتصادی و حتی اقتصاددانی را می‌توان سراغ کرد که به جای پرداختن به نحوه و چگونگی تهیه لایحه‌های بودجه و برخی کاستی‌های اقتصادی که فرع بر این اصل می‌باشد، در برخورد با لایحه‌های بودجه پذیرای این راستینه باشد که با وجوه حاصل از فروش ثروت و دارایی‌های ملی اعم از ارزی و ریالی که تبلور سرمایه می‌باشند، نمی‌توان به عنوان درآمد برخورد و رفتار کرد، یا لایحه بودجه سال آینده کل کشور که با لغو انحصارات و ممنوعیت دولت از ورود به تصدیگری‌های اقتصادی، بایستی به گونه‌ای کاملاً متمایز از سال‌های گذشته تهیه و برای تصویب به قوه مقننه تقدیم می‌شد.

به هر حال، همچنانکه عملکرد اقتصادهای مبتنی بر نظام برنامه‌ریزی متمرکز دولتی در خارج و داخل به تجربه جز

ایجاد کاستی‌های اقتصادی گوناگون و به تبع آن اتلاف منابع ثروتی، فقر فراگیر و در نهایت فساد عمده حاصلی در پی نداشته و ندارد که همگان شاهد آن بوده و هستیم و لذا نیازی به استدلال ندارد - هر چند پذیرش آن از سوی برخی اساتید اقتصاد نیز سال‌ها به طول انجامید و متأسفانه هنوز هستند برخی اشخاص که یا آنرا باور ندارند و یا نمی‌خواهند آنرا پذیرا شوند. به ویژه برخی کارگزاران اداره امور اقتصادی کشور، آن هم در زمانی که براساس ابلاغیه سیاست‌های کلی اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی برای اولین بار در طول تاریخ انحصارات دولتی به استثنای استخراج نفت و گاز لغو و همانگونه که اشاره شد دولت از هر گونه سرمایه‌گذاری جدید در تصدیگری‌های اقتصادی منع و مکلف شده است آنچه را خارج از موارد صدر اصل ۴۴ قانون اساسی به آن ورود کرده تا پایان چهارمین برنامه توسعه اقتصادی

جمهوری اسلامی ایران به بخش‌های غیردولتی واگذار کند و بنابراین همانگونه که اشاره شد لایحه بودجه سال آینده کل کشور بایستی به گونه‌ای متمایز از سال‌های گذشته و سال جاری تهیه می‌شد که چنین نشده است؛ بگذریم.

اکنون با نگاهی به لایحه بودجه سال آتی کل کشور و ارقام مربوطه ملاحظه می‌شود که در تهیه و تدوین این لایحه به هیچ روی اصول و مبانی بودجه‌نویسی رعایت نشده است به این معنا که با وجود سیاست‌های اعلام شده که اشاره شد به مراتب پیشرفته‌تر از گذشته می‌باشد، هزینه‌ها به هیچ روی با درآمدهای واقعی مطابقت ندارد.

همواره بر این راستا نیز تاکید داشته‌ایم که در کلیه جامعه‌هایی که قانون بر اداره امور آنها حکومت می‌کند و به عبارت دیگر در کلیه جامعه‌های قانونمند کلیه آحاد جامعه دانسته یا ندانسته مالیات می‌پردازند و لذا هزینه اداره امور جاری آنها از محل مالیات و عوارض دریافتی تامین می‌شود. هر چند در همین جامعه‌ها برخی اشخاص با درآمد در حد مشخصی نه تنها از پرداخت مالیات بر درآمد معاف می‌باشند بلکه کمک هزینه نقدی نیز دریافت می‌کنند. البته روشن است که این امر به هیچ وجه به معنای افزایش نرخ مالیات بر درآمد فعالیت‌های اقتصادی نیست، بلکه به آن معنا می‌باشد که نظام مالیاتی کشور بایستی به گونه‌ای برقرار و جاری شود که سهم مالیات‌های دریافتی دولت به نسبت تولید ملی از درصد پایین و غیر قابل قیاسی که گفته می‌شود حدود ۶ درصد است، همانند سایر کشورها به بیش از ۲۰ درصد افزایش یابد و این ممکن نیست جز آنکه استفاده بلاعوض از وجوه حاصل از فروش نفت خام و سایر دارایی‌های ملی قطع و چنان نظام مالیاتی کارایی برقرار شود که از کلیه افراد و فعالیت‌های اقتصادی مالیات اخذ شود. در اینصورت است که برای کمک به توسعه اقتصادی کشور می‌توان نرخ سود بانکی تسهیلات و سرمایه‌گذاری‌های جدید و اشتغال آفرین را که بایستی توسط بخش خصوصی و نه دولت انجام شود کاهش داد و به عبارت و بیان دیگر سیاست‌های مالی-پولی را مورد بازنگری و اصلاح قرار داد آنهم به نحوی که امکان تامین مالی و جذب سرمایه‌های خارجی در حد معقول فراهم شود. در غیر اینصورت تردید نیست همانگونه که بیش از این نیز بارها و بارها عنوان شده است، نرخ تورم در حدی افزایش خواهد یافت که مهار آن اگر غیرممکن نباشد در هر حال به سادگی مقدور نخواهد بود.

سال گذشته، در نقد لایحه بودجه سال جاری کل کشور عنوان شد که چنانچه لایحه به نحو مورد پیشنهاد به تصویب برسد نرخ تورم در سال ۱۳۸۵ فزون بر ۳۵ درصد

خواهد بود که برخی بر این ادعا خرده گرفتند. اکنون با نگاهی به لایحه بودجه سال آتی کل کشور و ارقام مربوطه ملاحظه می‌شود که در تهیه و تدوین این لایحه به هیچ روی اصول و مبانی بودجه‌نویسی رعایت نشده است به این معنا که با وجود

اصلی‌ترین نکته یا نکاتی که بایستی در تهیه لایحه بودجه سال آینده کل کشور مورد توجه قرار می‌گرفت، با وجود تفکر و سیاست‌های به مراتب سنجیده‌تر اعلام شده در خصوص چگونگی رفتار بودجه‌ای، همانا برخورد متفاوت از گذشته با وجوه حاصل از فروش سرمایه یا دارایی‌های ملی است که به صورت ارز و یا ریال حاصل می‌شود.

سیاست‌های اعلام شده که اشاره شد به مراتب پیشرفته‌تر از گذشته می‌باشد، هزینه‌ها به هیچ روی با درآمدهای واقعی مطابقت ندارد. محاسبات نیز آنچنان که عنوان شده درست نیست و نظام بودجه‌ریزی با چنان تغییراتی روبرو شده است که در صورت ادامه، اصلاح آن غیرمقدور خواهد بود. از این رو به کوتاه سخن چنانچه لایحه بودجه به گونه‌ای که تقدیم قوه مقننه شده به تصویب برسد، صرف نظر از افزایش غیرقابل تصور ائتلاف بی‌دلیل منابع مالی-ثروتی کشور، نرخ تورم در سال آینده به بالای ۵۰ درصد افزایش خواهد یافت. دلیل این ادعا را با نگاهی به نرخ رشد نرخ نقدینگی و پایه پولی از مرور گذرای محتوی تبصره‌های پیشنهادی، ارقام درآمد و هزینه به سادگی می‌توان دریافت که در اینجا از ورود به آن خودداری خواهد شد. اما حاصل بررسی لایحه اینکه:

همچنانکه حاکمیت اقتصاد متمرکز با

اصلی‌ترین نکته یا نکاتی که بایستی در تهیه لایحه بودجه سال آینده کل کشور مورد توجه قرار می‌گرفت، با وجود تفکر و سیاست‌های به مراتب سنجیده‌تر اعلام شده در خصوص چگونگی رفتار بودجه‌ای، همانا برخورد متفاوت از گذشته با وجوه حاصل از فروش سرمایه یا دارایی‌های ملی است که به صورت ارز و یا ریال حاصل می‌شود و بایستی به عنوان سرمایه بانکی یک بانک سرمایه‌گذاری فرادولتی برای تامین منابع مالی تسهیلات مورد نیاز دولت و بخش خصوصی و صرف هزینه‌های جاری و سرمایه‌گذاری براساس مقررات و با بهره‌گیری از روش‌های متداول بانکی مورد بهره‌برداری قرار گیرد. لازم به یادآوریست که طرح چنین بانکی براساس پیشنهاد اتاق پیش از این توسط برخی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی تهیه شد که گویی طرح و تصویب آن به بوته فراموشی سپرده شده است، باید توجه داشت که ما

فروش بیش از ۶۰۰ میلیارد دلار ثروت‌های ملی و مصرف نسنجیده آن موجبات کاستی‌های غیرقابل انکار اقتصادی را فراهم می‌آورد، تردید نیست که بودجه سال آینده کل کشور به نحو مورد پیشنهاد، موجبات کاستی‌های به مراتب بیشتر، تورم بیشتر و در نهایت فقیرتر شدن هر چه بیشتر جامعه و دولت را فراهم خواهد ساخت. به طور نمونه کافی است به برخی تبصره‌های پیشنهادی توجه شود تا آنکه روشن شود چگونه بی‌مورد دارایی‌ها به‌مصرف هزینه‌های جاری می‌رسد. از جمله تبصره (۱۹) که می‌گوید:

”وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی مجاز خواهند بود نسبت به فروش اموال غیرمنقول و دارایی‌های سرمایه‌ای مازاد بر نیاز خود اقدام و وجوه حاصل از فروش را به درآمد عمومی کشور واریز کنند.“

این بدان معناست که فروش این اموال به جای آنکه به سرمایه تبدیل شود، به عنوان درآمد تلقی و به مصرف پوشش کسری بودجه و در نهایت هزینه‌های جاری خواهد رسید. در حالی که دست کم عنوان می‌شد تا

آنکه براساس شخصی برای سرمایه‌گذاری و براساس ضوابط ویژه به مصرف برسد... به هر حال آنچه مسلم است لایحه پیشنهادی به هیچ روی با سیاست‌های کلی اقتصادی اعلام شده اعم از برنامه چهارم، چشم انداز ۲۰ ساله و سیاست‌های کلی اجرایی اصل ۴۴ قانون اساسی تطبیق نمی‌کند و لذا به نظر می‌رسد اصلاح آن باشد که لایحه بودجه به طور کامل مورد تجدید نظر قرار گیرد، به نحوی که:

۱- با پذیرش اینکه وجوه حاصل از فروش ثروت یا دارایی‌های ملی درآمد نیست، براساس طرحی که در قوه مقننه در جریان است، بانک سرمایه‌گذاری فرا دولتی مورد نظر تاسیس و وجوه ذکر شده با کسر دست بالا ۳۰ درصد برای پرداخت به دولت به صورت تسهیلات بلند مدت بدون سود به آن واریز شود.

۲- لایحه بودجه با رعایت کامل اصول و مبانی چهارگانه بودجه ریزی و تخصیص ۳۰ درصدی مورد اشاره و سایر درآمدهای واقعی، هدفمندسازی یارانه‌ها و به عبارتی

تبدیل یارانه‌های عام به خاص و مستقیم، حذف کامل یارانه‌های سوخت و انرژی براساس مکانیزم ویژه‌ای که دهک‌های آسیب پذیر را از واقعی شدن قیمت‌ها حفظ خواهد کرد.

۳- تطبیق لایحه بودجه با سیاست‌های کلی اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و تحدید هزینه‌های بنگاه‌ها و تصدیگری‌های اقتصادی دولتی

۴- تغییر سیاست‌های پولی - مالی باتوجه به سیاست‌های کلی اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی برای واگذاری و ایجاد فرصت‌های شغلی مورد نیاز به بخش خصوصی، کاهش نرخ رشد نقدینگی، نرخ تورم و کمک به رشد اقتصادی با ایجاد فضا و شرایط لازم برای سرمایه‌گذاری بخش‌های خصوصی و ...

و بدینسان روشن است که ورود به متن لایحه و بررسی اجزاء بودجه نه تنها ضرورت ندارد، بلکه مفید به‌فایده نیز نخواهد بود لذا از ورود به آن در می‌گذریم.

برگ اشتراک

در صورت تمایل به اشتراک نشریات اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، قسمت‌های زیر را به صورت دقیق و خوانا تکمیل کرده و این برگ را به همراه اصل فیش واریز وجه اشتراک به حساب شماره ۱۰۱۱۰ بانک ملت، شعبه شرکت نفت، یا به نشانی: تهران، کد پستی ۱۵۸۱۴، خیابان طالقانی، شماره ۲۵۴، صندوق پستی ۴۶۷۱ - ۱۵۸۷۵، روابط عمومی ارسال فرمایید.

اشتراک یکساله ماهنامه فارسی اتاق ایران: ۶۰۰۰۰ ریال هزینه پست برای خارج از کشور به عهده مشترک است.

نام مؤسسه / شرکت..... نام و نام خانوادگی..... تاریخ شروع اشتراک.....

نشانی.....

کد پستی..... صندوق پستی.....

تلفن..... شماره.....

لطفاً مشخصات فیش بانکی خود را در این محل بنویسید:

امضا

شماره فیش..... تاریخ فیش.....

بانک عامل..... شعبه..... مبلغ واریز شده.....